

Bemærkninger ved det tredie (sidste) Supplementhæfte
til Flora danica

ved

Joh. Lange.

Som det vil være Selskabets ærede Medlemmer bekendt, blev det ved kgl. Rescript af 9de Oktober 1847 bestemt at udvide Værket «Flora danica» ved Optagelse i samme af svensk-norske Planter for saa vidt disse ikke tillige findes vildvoxende i Danmark eller tidligere have været afbildede i Værket, som nemlig indtil 1814 indbefattede ogsaa Norges Flora. Det bestemtes fremdeles, at denne Repræsentation for den svenske og norske Flora skulde indskrænkes til at udgjøre ét Bind af samme Format som Hovedværket og, i Lighed med dette, indeholdende 3 Hæfter med 60 Tavler i hvert Hæfte.

Begyndelsen til denne Foranstaltnings Udførelse, hvorved Værkets Omraade paa en heldig og i plantegeografisk Hensæende naturlig Maade blev udvidet til hele Skandinavien tilligemed de nordlige danske Bilande (Grønland, Island og Færøerne) skete i 1853, da afdøde Prof. Liebmann udgav det første Supplementhæfte, som han fremlagde og ledsagede med Bemærkninger i det kgl. Vid. Selskabs Møde d. 1 April 1853. Senere har jeg i 1865 udgivet det andet Supplementhæfte, og Bindet afsluttes nu med det tredie Hæfte, som jeg herved skal have den Ære at forelægge, idet jeg skal tilføje følgende Bemærkninger:

Paa Hæftets 60 Tavler ere 61 Arter fremstillede, af hvilke dog 5 ere Afarter af tidligere i Hovedværket afbildede Arter, 3 formodede Bastardformer. Henved $\frac{1}{3}$ af det hele Antal, ialt 19 Arter ere, saa vidt mig bekjendt, her for første Gang afbildede.

Der er i dette Hæfte indeholdt 56 Fanerogamer, (deraf 39 Tofrøbladplanter og 17 Enfrøbladplanter) og 5 Kryptogamer (2 Brægner, 3 Levermøsser). Ordnete efter deres Plads i det naturlige System tilhøre disse Arter følgende Familier med det for hver især angivne Artsantal:

Hepaticæ	3.	Polemoniaceæ	1.
Filices	2.	Umbelliferæ	3.
Gramineæ	5.	Ranunculaceæ	6.
Cyperaceæ	4.	Cruciferæ	3.
Orchideæ	3.	Violariæ	1.
Najadeæ	1.	Nymphæaceæ	2.
Typhaceæ	4.	Silenaceæ	1.
Salicineæ	3.	Alsinaceæ	2.
Valerianeæ	1.	Malvaceæ	1.
Cichoraceæ	10.	Rosaceæ	2.
Campanulaceæ	1.	Papilionaceæ	1.
Caprifoliaceæ	1.		

Summa . . 61.

Det er en Selvfølge, at blandt saa mange Plantearter, hidrørende fra de forskjelligste Egne af Skandinavien, og af hvilke flere ere meget sjeldne, har det kun undtagelsesvis været muligt at skaffe levende Exemplarer til Veje til Brug ved Tegningen; denne har altsaa i Reglen maattet udføres ved Hjælp af tørrede Original-Exemplarer, dog ere, saa ofte det har været muligt, levende Planter fra vor botaniske Have benyttede til Sammenligning, navnlig for Farvernes Skyld, som let forandres ved Tørring. Jeg har dog i de allerfleste Tilfælde været saa heldig at have fortrinligt præparerede Exemplarer til min Raadighed, og haaber saaledes, at her ikke maatte findes alt for mange eller betydelige Afvigelser fra Planternes typiske Udseende.

Jeg erkjender tilfulde, at det ikke vilde have været mig muligt at tilendebringe dette Hæfte paa en nogenlunde værdig og til Videnskabens Fordringer svarende Maade, hvis jeg ikke havde fundet Understøttelse hos mange botaniske Venner og Colleger, hvis Interesse for Værket jeg i høj Grad paaskjønner. Blandt de Botanikere, hvem jeg særlig skylder Tak for velvillig Meddelelse dels af levende eller tørrede Exemplarer, dels af Tegninger efter Naturen eller af Bemærkninger om enkelte Arter, maa jeg fremfor andre nævne de skandinaviske Botanikers Nestor, Prof. E. Fries, fra hvem Forslaget til dette Supplements Udgivelse i sin Tid er udgaaet, som lige indtil dets Afslutning har fulgt det med varm og uforandret Interesse, og hvem særlig for dette Hæftes Vedkommende mange oplysende Bemærkninger om tvivlsomme Arter og Original-Exemplarer til flere af disse skyldes, fremdeles Adj. Th. Fries i Upsala, Cand. O. Nordstedt i Lund, Lector Lindeberg i Gøteborg (som har meddelt Tegninger af 3 nye Hieracium-Arter), Conservator A. Blytt i Christiania, hvem flere af de sjeldneste norske Arter skyldes) og Dr. Gottsche i Altona, som har ydet et værdifuldt Bidrag til dette ligesom til flere tidligere Hæfter ved Udførelsen af Tegningerne til de deri indeholdte Levermosser.

Foruden de af ovennævnte Botanikere udførte Tegninger ere desuden 4 Tavler udførte (i det mindste tildels) under Ledning af Værkets forrige Udgiver, afd. Prof. Liebmann. De øvrige Tegninger ere udførte efter Original-Exemplarer, samlede dels af mig selv, dels af følgende afdøde Botanikere: Mag. P. C. Afzelius, Prof. M. N. Blytt, Mag. E. P. Fries, Provsterne L. L. Læstadius og Stenhammar, Dr. J. Vahl; og af nu levende: Dr. S. Almquist, Stud. L. Andersson, Dr. med. J. Ångström, Pastor Blomberg, Studd. Cederberg og Cederwald, Dr. phil. Eisen, Eneroth og R. Fristedt, Dhrr. Govenius og Greve, Dr. O. Hammar, Lectorerne C. og R. Hartman, Dhrr. Hoch og Hulting, Prof. K. A. Holmgren, Dr. phil. Krok, Lector Kindberg, Adj. C. P. Læ-

stadius, Dr. Lønnroth, Gärtner Moe, Dr. phil. Mosén, Kjøbmand Nordvi, Forstmester Norman, Hr. P. Ontquist, Lector Scheutz, Adj. Strandmark, Stud. Söderén og Dr. Westøø.

Afdøde Dessinateur Bayer har tegnet 10 af de i Hæftet indeholdte Tegninger, medens de øvrige ere tegnede af Dessinateur Thornam, som ogsaa har stukket samtlige Tavler med Undtagelse af 3, der ere stukne af Frøken Jenny Hansen.

Den ved Udgivelsen af *Flora danica*s Supplementhæfter tilsigtede fuldstændige Repræsentation af den særligt svensk-norske Flora har ikke, saaledes som det fra Begyndelsen af var forudsat, kunnet ske Fyldst i det nu afsluttede (eneste) Bind, der kun indeholder 180 Tavler, paa hvilke et Antal af neppe 200 Arter have kunnet faa Plads. Ved de svenske og norske Botanikeres livlige og stadigt tiltagende Interesse for floristiske Undersøgelser, ved jævnlige foretagne større Rejser af Flere i forskjellige Egne af Skandinavien, men især ved den heldige Omstændighed, at der spredt over de fleste af især Sveriges Provinser findes talrige Dyrkere af Botaniken bosatte, som med Iver nøjagtigt undersøge hver især sin Omegns Flora, er der opnaaet et særdeles grundigt Kjendskab til den skandinaviske Vegetation, hvilken nu, trods de Vanskeligheder, der ere forbundne med flere ikke let tilgængelige og sparsomt beboede Egenes Undersøgelse, tør siges at høre til de bedst og fuldstændigst kjendte i Europa. Som Følge heraf er i de sidste Aartier et stort Antal føjet til Listen over de skandinaviske Arter, saa at i de 27 Aar, der ere forløbne siden Planen til Supplementet af *Fl. dan.* blev lagt, er Antallet af Planter, der ifølge deres Voxested henhøre under Supplementet, forøget saa betydeligt, at der til en fuldstændig Repræsentation af de eksklusivt svensk-norske Arter vilde behøves mindst endnu et Bind af Supplementet. Denne Forøgelse er forholdsvis betydeligst for Kryptogamernes Vedkommende; medens nemlig efter vort nuværende Kjendskab til Skandinavien's Flora neppe 50 Phanerogamer fra Sverige og Norge ikke findes

optagne i Flora danica, er Antallet af Kryptogamer mange Gange større. Den ved Supplementets fastsatte Indskrænkning til ét Bind nødvendiggjorte Begrænsning af Indholdet maatte derfor opfordre til at foretage et skjønsomt Udvalg ved navnlig at indskrænke Kryptogamerne, der skulle optages, til saadanne, som dels ere nye eller ikke tidligere afbildede, dels de eneste Repræsentanter for deres Slægt i Norden, og for Fanerogamernes Vedkommende ligeledes fornemlig at optage foruden de nye og ikke andetsteds afbildede Arter tillige saadanne, som ere karakteristiske for Sveriges og Norges Flora eller som paa anden Maade have systematisk eller geografisk Interesse.

Disse Hensyn ere ogsaa, saa vidt muligt, tagne, derimod har den fra Begyndelsen af paatænkte skarpe Afgrænsning mellem Supplementets og Hovedværkets Indhold ikke kunnet strængt overholdes. Som Følge af den omhyggelige Undersøgelse, der i det her omhandlede Tidsrum ogsaa er bleven Danmarks og de danske Bilandes Flora til Del, er nemlig et ikke lidet Antal Arter, optagne i Supplementet fordi de antoges at tilhøre udelukkende dettes Omraade, senere fundne ogsaa i den Del af Norden, der repræsenteres af Hovedværket og paa denne Maade er i Alt 24 Arter (i 1ste Suppl. H. 19, i 2det Suppl. H. 5) optagne i Supplementet, som rettest vilde have havt deres Plads i Hovedværket, nemlig:

Tab. 59. *Cladonia Botrytes*. Danmark.

- 57,2. *Umbilicaria polyrrhizos*. Bornholm.
- 57,1. — *atropruinosa*. Grønland.
- 55,1. *Cetraria sepincola*. Jylland.
- 55,2. *Parmelia caperata*. Bornholm.
- 54,1. *Pannaria rubiginosa*. Jylland.
- 53,1. *Lecanora cartilaginea*. Bornholm.
- 53,2. — *cenisea*. Grønland.
- 54,2. *Riodina confragosa*. Danmark.
- 56. *Psora atrorufa*. Jylland.
- 58. *Bilimbia milliaria*. Danmark.

- Tab. 60. *Calicium lenticulare*. Danmark.
 — 120. *Harpanthus Flotowianus*. Grønland.
 — 116. *Dicranum fragilifolium*. Grønland.
 — 46. *Cynodontium gracilescens*. Grønland.
 — 51. *Bartramia fontana*. Danmark.
 — 43. *Tetraplodon mnioides*. Grønland.
 — 48. *Timmia austriaca*. Grønland.
 — 3. *Aira uliginosa*. Jylland.
 — 27. *Carex vaginata*. Island, Grønland.
 — 37. *Betula alpestris*. Grønland.
 — 91. *Crepis nicænsis* (forv. i Sjæll.).
 — 82. *Ranunculus altaicus*. Grønland.
 — 73. *Cotoneaster nigra*. Bornholm.

Da den geografiske Begrænsning altsaa ikke har kunnet fastholdes strængt og desuden allerede forud faktisk var udvisket ved en betydelig Del norske Planters Optagelse i Værkets tidligere Hæfter, kan der neppe indvendes noget væsenligt imod, undtagelsesvis at optage en eller anden Art fra Sverige eller Norge, for saa vidt den maatte have særlig videnskabelig Interesse, i de endnu resterende 3 Hæfter af Hovedværket. Paa denne Maade vil det kunne haabes for Fanerogamernes Vedkommende at opnaa i *Flora danica* at give en saa fuldstændig Repræsentation af det hele Floragebet, som det overhovedet er muligt i et Billedværk, der skal afsluttes i et bestemt Antal Bind, hvorimod de kryptogame Familier, af hvilke Svampe og Alger forlængst ere udelukkede, heller ikke i Hovedværket kunne, endog tilnærmelsesvis, fuldstændigt blive repræsenterede.

Ved Afslutningen af *Flora danicas* Supplementbind turde en Oversigt over dette Binds samlede Indhold maaske ikke være uden Interesse, og jeg skal derfor med Hensyn til de deri indeholdte Arters geografiske Fordeling tilføje nogle Oplysninger, hvoraf det vil kunne sees, i hvilket Forhold omtrent de to Riger og nogle af de mest udprægede Florakredse indenfor samme have ydet Bidrag til Supplementbindet.

I dette Bind ere i det hele 196 Arter afbildede, nemlig 18 Laver, 8 Levermosser, 18 Bladmøsser, 6 Brægner, 55 Enfrøbladplanter, 91 Tofrøbladplanter. Af disse ere følgende 61 Arter hidtil kun fundne i Sverige, men ikke i Norge:

<i>Jungermanica polita.</i>	<i>Silaus pratensis.</i>
— <i>Helleriana.</i>	<i>Pleurospernum austriacum.</i>
<i>Dicranum fragilifolium.</i>	<i>Nuphar intermedium.</i>
<i>Botrychium virginicum.</i>	<i>Nymphæa alba</i> var. <i>rubra.</i>
<i>Stipa pennata.</i>	<i>Thalictrum Kochii.</i>
<i>Calamagrostis chalybea.</i>	— <i>aquilegiæfolium.</i>
<i>Aira bottnica.</i>	<i>Pulsatilla pateus.</i>
<i>Trisetum agrostideum.</i>	— vulg. var. <i>glabra.</i>
<i>Arctophila pendulina.</i>	<i>Anemone silvestris.</i>
<i>Melica ciliata.</i>	<i>Ranunculus illyricus.</i>
<i>Carex obtusata.</i>	— <i>cassubicus.</i>
— <i>laxa.</i>	— <i>ophioglossifolius.</i>
— <i>tomentosa.</i>	<i>Adonis vernalis.</i>
— <i>evoluta.</i>	<i>Arabis suecica.</i>
<i>Tofieldia calyculata.</i>	<i>Thlaspi suecicum.</i>
<i>Calypso bulbosa.</i>	<i>Braya supina.</i>
<i>Orchis militaris.</i>	<i>Fumana procumbens.</i>
<i>Gymnadenia odoratissima.</i>	<i>Helianthemum oelandicum.</i>
<i>Najas flexilis.</i>	<i>Viola elatior.</i>
<i>Thesium alpinum.</i>	<i>Gypsiophila fastigiata.</i>
<i>Plantago minor.</i>	<i>Dianthus arenarius.</i>
<i>Valeriana offic.</i> var. <i>integrifolia.</i>	<i>Lavatera thuringiaca.</i>
<i>Linosyris vulgaris.</i>	<i>Rosa carelica.</i>
<i>Inula ensifolia.</i>	<i>Rubus castoreus.</i>
<i>Artemisia rupestris.</i>	— <i>horridus.</i>
— <i>laciniata.</i>	<i>Potentilla fruticosa.</i>
<i>Hieracium Oreades.</i>	— <i>rupestris.</i>
<i>Crepis nicæensis.</i>	<i>Geum hispidum.</i>
<i>Lonicera coerulea.</i>	<i>Oxytropis pilosa.</i>
<i>Globularia vulg.</i> var. <i>oelandica.</i>	<i>Astragalus arenarius.</i>
<i>Gentiana germanica.</i>	

Sandsynligvis ville dog enkelte af de her anførte Arter vise sig ogsaa at findes i Norge, naar den Bearbejdelse af «Norges Flora» fuldstændigt foreligger, som, afbrudt ved Prof. Blytts Død, nu fortsættes ved hans Søn, Conservator A. Blytt. Nedenstaaende 26 Arter ere derimod fundne i Norge, men hidtil ikke i Sverige:

<i>Sarcoscyphus revolutus.</i>	<i>Hieracium bienne.</i>
<i>Asplenium marinum.</i>	— <i>fasciculare.</i>
<i>Cystopteris crenata.</i>	— <i>pulchellum.</i>
<i>Coleanthus subtilis.</i>	— <i>elegans.</i>
<i>Sclerochloa procumbens.</i>	— <i>filiforme.</i>
<i>Carex Deinbolliana.</i>	<i>Campanula barbata.</i>
— <i>brevirostris.</i>	<i>Conioselinum Gmelini.</i>
— <i>macilenta.</i>	<i>Conopodium denudatum.</i>
— <i>punctata.</i>	<i>Meum athamanticum.</i>
<i>Luzula Wahlenbergii.</i>	<i>Saxifraga palmata.</i>
<i>Platanthera obtusata.</i>	<i>Ranunculus altaicus.</i>
<i>Crepis multicaulis.</i>	<i>Braya alpina.</i>
<i>Hieracium personatum.</i>	<i>Moehringia lateriflora.</i>

De øvrige 109 Arter ere fælles for Norges og Sveriges Flora. De Arter i Supplementbindet, som ikke vides at være fundne i det øvrige Europa udenfor Skandinavien ere følgende 37, af hvilke nogle dog ere fundne dels i Nordamerika, dels i Sibirien:

<i>Barbula brevirostris.</i>	<i>Eriophorum russeolum.</i>
<i>Plagiothecium turfaceum.</i>	<i>Carex Deinbolliana.</i>
<i>Calamagrostis elata.</i>	— <i>brevirostris.</i>
— <i>chalybea.</i>	— <i>parallela.</i>
— <i>lapponica.</i>	— <i>macilenta.</i>
— — <i>var. opima.</i>	— <i>tenuiflora.</i>
<i>Arctophila pendulina.</i>	— <i>laxa.</i>
<i>Poa stricta.</i>	— <i>evoluta.</i>
<i>Eriophorum Callithrix.</i>	<i>Sparganium fluitans.</i>

Sparganium oligocarpon.	Hieracium elegans.
Platanthera obtusata.	Plantago minor(?)
Salix Amandæ.	Polemonium campanulatum.
Crepis multicaulis.	Pulsatilla vulg. var. glabra.
Hieracium hyperboreum.	Thlaspi suecicum.
— personatum.	Nymphæa alba var. rubra.
— bienne.	Stellaria alpestris.
— fasciculare.	Arenaria gothica(?)
— pulchellum.	Rubus castoreus.
— filiforme.	

Blandt de Florakredse paa den skandinaviske Halvø, som udmærke sig fortrinsvis ved en karakteristisk Vegetation, maa især fremhæves 1) det arktiske Bælte: Lappland og Finmarken med nærmest tilgrænsende Provinser af Sverige og Norge; 2) de norske Højfjelde; 3) Norges Vestkyst og 4) Øerne Gottland og Öland. En i Forhold til det øvrige Skandinavien ret ejendommelig Vegetation findes desuden 5) i de sydlige Provinser (Skåne og Bleking), men disses Flora er i mange væsentlige Henseender temmelig lig Danmarks. Om den for enkelte af disse Kredse ejendommelige Plantevæxt turde en Sammenstilling af de i Supplementbindet optagne Repræsentanter for hver især bidrage til at give en Forestilling.*)

1) Det arktiske Bælte.

Foruden et Antal af Arter, fælles med de sydligere Egne af Skandinavien, især med Dovres øvre Regioner, hvike her paa de højere Bredegrader mere nærme sig Havets Niveau, findes i dette Bælte et betydeligt Antal for den arktiske Flora særegne Arter, som dels ere indskrænkede til Lappland eller Finmarken

*) Det er en Selvfølge, at hermed ikke tilsigtes at give en nøjagtig plantegeografisk Fremstilling, men jeg har antaget, at disse Oversigter for Botanikere udenfor Sverig-Norge kunde have nogen Interesse. For øvrigt kan henvises til N. J. Andersson's Aperçu de la végétation et des plantes cultivées de la Suède, hvor særligt Sveriges plantegeografiske Forhold ere udførligere fremstillede.

alene, dels fælles for disse Lande eller for hele det arktiske Bælte, hvorfor flere eller færre af disse Arter gjenfindes snart i Island, Grønland eller Spidsbergen, snart i Finland, det nordlige Rusland og Sibirien, nogle ere endog udbredte over hele Polarkredsen. Repræsentanter for det arktiske Bælte, optagne i Supplementbindet ere følgende Arter, som ikke ere fundne i Norges eller Sveriges sydligere Egne*):

a) Lappland.

(De med * mærkede ere tillige fundne i Finmarken).

Jungermanica polita.	*Sparganium fluitans.
*Calamagrostis lapponica.	— oligocarpon.
— opima.	*Salix ovata.
Trisetum agrostideum.	* — Amandæ.
Arctophila pendulina.	— versifolia.
*Eriophorum russeolum.	— Læstadiana.
* — Callithrix.	*Antennaria carpathica.
*Carex parallela.	*Mulgedium sibiricum.
* — limula.	*Nuphar intermedium.
* — laxa.	Rosa carelica.
*Luzula Wahlenbergii.	Rubus castoreus.
Calypso bulbosa.	

*) Foruden disse ere følgende de vigtigste i Skandinaviens arktiske Flora iagttagne Arter, som ikke findes i andre Egne af Sverige og Norge:

Polypodium rhæticum.	Carex stylosa.	Pedicularis flammea.
Woodsia glabella.	— pedata.	Pinguicula villosa.
Hierochloa alpina.	Luzula arctica.	Primula sibirica.
Calamagrostis strigosa.	Veratrum Lobelianum.	Andromeda tetragona.
Colpodium latifolium.	Picea obovata.	Thalictrum rariflorum.
Carex scirpoides.	Arnica alpina.	Ranunculus lapponicus.
— gynocrates.	Hieracium lapponicum.	Cochlearia arctica.
— nardina.	— argenteum.	Melandrium affine.
— glareosa.	Armeria sibirica.	Stellaria humifusa.
— borealis.	Gentiana serrata.	Arenaria norvegica.
— halophila.	— tenella.	Chrysosplenium tetran-
— rufina.	Pedicularis hirsuta.	drum.
— bicolor.		

b) Finmarken.

Carex Deinbolliana.	Conioselinum Gmelini.
Platanthera obtusata.	Thalictrum Kemense.
Crepis multicaulis.	Ranunculus altaicus.
Hieracium elegans.	Braya alpina.
Polemonium campanulatum.	Mochungia lateriflora.

2) De norske Højfjelde.

Dovres Fanerogamflora, saa rig paa interessante Arter, indeholder derimod næsten ingen Art, som ikke findes andetsteds i Skandinavien, dels i det arktiske Bælte, dels paa de lavere Bjerge i Norges andre Egne og i Sverige. Her maa fortrinsvis nævnes Artemisia norvegica, og naar nogle andre høje Bjergstrækninger i Midten af Norge medregnes, tillige Campanula barbata og Saxifraga hieraciifolia. Da Supplementbindet navnlig ikke indeholder nogen for Dovre aldeles karakteristisk Art og da Hensigten ikke er her at give en Skildring af Norges Fjeldvegetation, forbigaaes derimod de Arter, denne har tilfælles med andre Bælter af Skandinavien.

3) Det vestlige Norge.

Denne Kyststrækning har som bekjendt et i høj Grad fugtigere og mildere Klima end Skandinaviens øvrige, under tilsvarende Bredegrader beliggende Egne, og det maa i en meget væsenlig Grad tilskrives disse særligt gunstige klimatiske Forhold, at ikke alene flere Plantearter her gaa langt højere mod Nord end i de indre eller østligere beliggende Egne af den skandinaviske Halvø*), men ogsaa at adskillige Arter her have

*) Efter Schübeler, die Pflanzenwelt Norwegens, naar Bøgen sin Nordgrænse paa Norges Vestkyst ved $60^{\circ} 37'$ som vildvoxende Træ og bærer endnu ved $63^{\circ} 26'$ (som plantet) modne Frugter. Linden (*Tilia parvifolia*) naar resp. som vildvoxende og plantet Træ til $62^{\circ} 9'$ og $66^{\circ} 6'$, Kristtornen gaar til $63^{\circ} 7'$ og Valnødtræet bærer moden Frugt indtil $63^{\circ} 5'$.

deres absolute Nord- eller Østgrænse, idet de ikke findes i det øvrige Skandinavien, men tilhøre sydligere eller sydvestligere Dele af Europa. Af Supplementbindets Indhold anføres, som Exempler herpaa, nedenstaaende Arter, fundne paa et eller flere Steder i det vestlige Norge, men ellers intetsteds i Skandinavien*). Med Undtagelse af 3, som ere Arter, opstillede i den nyere Tid, og om hvis geografiske Udbredelse det altsaa er for tidligt at udtale nogen bestemt Mening, ere de øvrige (mærkede med *) samtlige Arter, tilhørende det sydvestlige Europa (England, Frankrig eller Spanien):

* <i>Asplenium marinum.</i>	<i>Hieracium filiforme.</i>
* <i>Sclerochloa procumbens.</i>	— <i>pulchellum.</i>
<i>Carex brevirostris.</i>	<i>Meum athamanticum.</i>
* — <i>punctata.</i>	<i>Conopodium denudatum.</i>

4) Gottland og Öland.

Det er bekjendt, at Vegetationen paa disse Øer, Skandinaviens yderste Forpost mod Øst ligesom Norges Vestkyst mod V., er langt mere afvigende fra det øvrige Skandinaviens, end man efter deres ringe Afstand fra Sveriges Østkyst skulde formode, og at man navnlig paa Gottlands og Ölands kalkholdige Jordbund træffer et forholdsvis meget stort Antal Arter, som ikke findes i det øvrige Sverige eller Norge, men først paa sydligere Brede-

*) Antallet af de for Norges Vestkyst karakteristiske Arter er foruden de her nævnte Arter ikke ubetydeligt: som de mest ejendommelige blandt disse nævnes følgende, blandt hvilke de med * mærkede tillige ere fundne i Danmark:

<i>Hymenophyllum Wilsoni.</i>	* <i>Lysimachia nemorum.</i>
<i>Carex binervis.</i>	* <i>Primula grandiflora.</i>
— <i>salina.</i>	<i>Erica cinerea.</i>
* <i>Luzula maxima.</i>	<i>Chærophyllum bulbosum.</i>
<i>Scilla verna.</i>	<i>Fumaria media.</i>
<i>Centaurea nigra.</i>	* <i>Hypericum pulchrum.</i>
<i>Cirsium canum.</i>	* <i>Ilex aquifolium.</i>
<i>Gentiana purpurea.</i>	* <i>Chrysosplenium oppositifolium.</i>
<i>Teucrium Scorodonia.</i>	* <i>Vicia Orobus.</i>

grader i Evropas Fastland. Disse Supplementhæfter indeholde et forholdsvis stort Antal af slige for de 2 Øer særegne Planter, og skjønt Antallet i Virkeligheden er langt større*), turde nedenstaaende Liste over de i Flora danicas Supplementbind indeholdte Arter fra Öland og Gottland vidne tilstrækkeligt om Floraens Ejendommelighed:

Carex obtusata.	Adonis vernalis.
— tomentosa.	Ranunculus illyricus.
Tofieldia calyculata.	— ophioglossifolius.
Artemisia rupestris.	Arabis Gerardi.
— laciniata.	Braya supina.
Inula ensifolia.	Helianthemum oelandicum.
Linosyris vulgaris.	Fumana procumbens.
Globularia vulg. v. oelandica.	Viola elatior.
Plantago minor.	Gypsophila fastigiata.
Thalictrum Kochii.	Potentilla fruticosa.
Anemone silvestris.	Coronilla Emerus.
Pulsatilla patens.	

Af de i Flora danicas tredie Supplementhæfte fremstillede Arter turde følgende egne sig til at fremhæves og ledsages med nogle Bemærkninger:

*) Foruden de ovenfor nævnte ere følgende Arter de vigtigste, som Öland og Gottland have forud for det øvrige Sverige og Norge (de med * betegnede ere fundne i Danmark):

*Scolopendrium officinarum.	Galium rotundifolium.
Calamagrostis varia.	Euphrasia salisburgensis.
*Schoenus nigricans.	Orobanche Epithimum.
*Scirpus carinatus.	*Scandix Pecten.
Carex Schreberi.	Sedum dasyphyllum.
Orchis laxiflora.	Thalictrum angustifolium.
* — pyramidalis.	*Ranunculus lanuginosus.
*Epipactis microphylla.	Batachium Rionii.
*Cephalanthera grandiflora.	Viola pratensis.
Ulmus effusa.	*Dianthus prolifer.
*Kochia hirsuta.	*Potentilla collina.

Tab. 125. *Trisetum agrostideum* Fries blev først antaget for en Afart af *T. subspicatum*, og er som saadan beskrevet (Nov. Act. Ups. v. XI, p. 2) af Finderen, afd. Provst L. L. Læstadius, hvem Opdagelsen af denne, som af saa mange andre nye eller sjeldne lapplandske Arter skyldes. Prof. E. Fries paaviste senere (Nov. Mant. 3, p. 4) dens ved Dyrkningsforsøg bekræftede Ret til at adskilles som selvstændig Art, paa Grund af flere vigtige og ved Dyrkningen constante Kjendetegn, navnlig dens højere og spinklere Væxt, bredere Blade, Mangel af Haarbeklædning paa Plantens hele øvre Del, fjernblomstret og under Blomstringen aaben Top. Ved flere af disse Kjendetegn er den derimod paa den anden Side beslægtet med *T. flavescens*, og den staar endog nærmere ved denne, fra hvilken den dog er kjendeligt forskjellig ved dens tueformede Væxt, korte Topgrene og efter Blomstringen axformigt sammenknøbne Top, ved mindre, mere sammentrykte og ikke guldblindsende, men bleggrønne, brunt eller violet anløbne Smaaax med kortere Stak.

Denne, som det altsaa synes, fra sine nærmest Beslægtede adskilte Art er hidtil kun fundet paa faa og meget spredte Voxesteder, som ere saa langt fjernede fra hinanden indbyrdes, at en fremtidig Opdagelse af samme paa mellemliggende Stationer bliver sandsynlig. Fra Lappland, hvor den er funden paa flere Steder langs Flodbredderne i de østligste Distrikter (Torneå Lappmark) til dens nærmeste bekjendte Voxested mod Ø., Halvøen Kanin i det nordlige Rusland*) er der allerede en betydelig Afstand (c. 20 Længdegrader); den er dernæst (*T. sibiricum* Rupr.) fundet længere mod Ø. i Sibirien; men endnu større Afstand er der mellem dens i Retning fra N. til S. iagttagne Voxesteder. Den er nemlig hidtil ikke bemærket i hele det mellemste Evropa, og vi træffe den først atter i Pyrenæerne,

*) Forudsat, hvad der efter Beskrivelsen synes rimeligt, at *T. sibiricum* Rupr. er synonym med vor Plante.

hvor den i 1861 blev fundet af Abbé de Miègeville paa forskjellige Steder i den alpine Region nær Barèges. Skjønt de pyrenæiske Exemplarer, jeg har sét, ere noget forskellige fra de lapplandske, navnlig ved de nedre Deles (Straa, Blade og Bladskeder) næsten fuldstændige Mangel paa Haarbeklædning, Smaaaxenes mørkere og mere brogede Farve, er der dog neppe Tvivl om, at den i Pyrenæerne fundne Plante, som er bestemt og beskrevet af afd. J. Gay (Bull. Soc. bot. Fr. VIII, p. 449) er en ved det forskellige Voxested frembragt, i enkelte underordnede Kjendetegn afvigende Form af den samme Art, som er kjendt fra det nordligste Europa og Asien, og vi have da her et Spring i Voxekredsen af 25 Bredegrader.

Tab. 126. *Arctophila pendulina* (Læst. in Wahlb. fl. Suec. add. p. 1085 s. Glyceria) er ligeledes en af Læstadius først funden og benævnt Art, ligesom foreg. fra Torneå Lappmark, hvor den voxer paa fugtige Steder langs Torneå Elv. Den hører til en Slægt (eller Underslægt af Glyceria), som især er repræsenteret i den højnordiske Flora, dels i det nordlige Rusland og Sibirien, hvorfra Ruprecht (fl. Samoj. p. 62—63, tab. 4—6) har beskrevet en Række Arter, dels i det arktiske Nordamerika og Grønland.

Ruprecht adskiller den her afbildede Art (*Arctophila Læstadii* Rupr.) fra de af ham (anf. St.) beskrevne og afbildede Arter, og gjør opmærksom paa, at den i Grønland fundne Art af samme Slægt, som er afbildet i Fl. dan. tab. 2343, med Uret er benævnt *Poa pendulina* (Læst.) J. Vahl. Den grønlandske Plante er ikke alene i Habitus yderst forskjellig fra den her afbildede, men forskjellige vigtige Kjendetegn, f. Ex. de kortere Blade, næsten opret Top med aldeles nedhængende Grene og faa (1—3) Smaaax paa hver Gren, 2—3 temmelig tæt siddende Blomster i hvert Smaaax, budte Yderavner omtrent af Smaaaxets Længde o. s. v. modsætte sig bestemt en Forening af disse to Planter. Da Artsnavnet «*pendulina*» utvivlsomt bør beholdes for Læstadii Art, vil det altsaa være nødvendigt at tillægge den

grønlandske *Poa pendulina* J. Vahl et nyt Navn. Ruprecht har, dog ikke uden nogen Tvivl, henført denne til sin *A. remotiflora* fra Øen Kolgujew, men saa vel Beskrivelse som Afbildning tyde hen paa en fra den grønlandske ikke lidet forskjellig Art (smalere og slappere Blade, meget korte og mindre nedhængende Topgrene med talrigere Smaaax paa hver Gren, spidse Yder- og Inderavner o. s. v. Den eneste af de Ruprechtske Arter, hvortil den i Grønland fundne muligen kunde henføres, er *G. latiflora* Rupr., men dennes Beskrivelse er for kortfattet og Tegningen udført efter et for ungt Exemplar til at jeg uden videre tør henføre den hertil. Da fremdeles heller ikke nogen af Arterne fra det arktiske Nordamerika, saa vidt det af Beskrivelserne kan skjønnes, kan forenes med den grønlandske Art, har jeg foreløbig tillagt denne Navn af *Arctophila effusa*, hvilket Navn sigter til Topgrenenes stærkt tilbagebøjede Retning, der minder ikke lidet om *Milium effusum*.

Tab. 128. ***Polemonium coeruleum* **campanulatum*** Th. Fr. blev først funden af Adj. Th. Fries ved Vesterelven i Varanger (Østfinmarken), den er efter Norman (loc. spec. nat. p. 47) ikke sjelden i det indre Finmarken, medens Hovedarten (*P. coeruleum* L.) er almindelig i Finmarken indtil 70° 30' N. B. og i en Højde over Havet af indtil 7—8000'). Om den her afbildede Art bør beholde den beskedne Plads, Forf. har anvist den som en Underart af *P. coeruleum* eller om den ikke rettere bør ophøjes til Rang af en selvstændig Art, er et Spørgsmaal, der kan besvares forskjelligt; i hvert Fald ere de Kjendetegn, som af Th. Fr. ere lagte til Grund for dens Adskillelse, nemlig dens slanke Væxt, faa og fjerne Smaablade, Bægerets og Blomsterstilkenes tættere og længere Uldbeklædning, den mørkeblaa, klokkeformede Krone med spidsere Flige o. s. v.

*) Slægten *Polemonium* er end videre repræsenteret i Finmarken ved den i Øst-Grønland, Spidsbergen og det nordlige Rusland forekommende *P. pulchellum* Bge. (*P. humile* Will.).

tilstrækkelige til at sikre den en fremragende Plads som en Prydelse for den arktiske Flora og give den Adkomst til at belyses ved en Afbildning.

Th. Fries havde fra Begyndelsen af (Bot. not. 1858, p. 50) henført denne Plante til *P. coeruleum* var. *grandiflora* Ledeb. (*P. lanatum* Pall.), men i sine senere Bemærkninger i samme Aargang af det nævnte Tidsskrift (p. 190) har han tillagt Planten fra Finmarken et nyt Navn, idet han ved nøjere Undersøgelse har fundet, at den Ledebourske Plante afviger i flere væsentlige Punkter fra denne, f. Ex. ved lavere Væxt (omtr. 4"), smalere Smaablade, en ikke klokkeformet Krone med budte eller afrundede Flige o. s. v. Blandt Særkjenderne for *P. campanulatum* fremhæver han ogsaa Støvknappernes Form; denne Karakter har jeg dog ikke fundet constateret; ved Sammenligning med *P. coeruleum* α fra forskjellige Voxesteder har jeg nemlig ikke kunnet finde Støvknapperne mere aflange hos denne end hos *campanulatum*, for hvilken de angives at være rundagtige; tvert imod ere de uopsprungne Antherer hos de af mig undersøgte Exemplarer af den sidstnævnte ovale, medens de hos begge Arter i opsprungen Tilstand ere rundagtige. Dette Kjendetegn er jeg derfor ikke tilbøjelig til at tillægge særlig Vægt; derimod turde Frøenes Bygning hos denne og de øvrige *Polemonium*-Arter fortjene en nøjere Undersøgelse. Hos *P. campanulatum* ere de tydeligt vingede, hvorimod Benthams (DC. Prodr. IX, p. 317) angiver Frøene af *P. coeruleum* som kantede uden Vinger, dog adskiller han fra denne en Afart (δ , *pterosperma*) med vingede Frø. En Revision af *Polemonium*-Slægten og af de enkelte Arters Variationsevne i de nævnte og andre Karakterer vil sikkert være ønskelig.

Tab. 137. *Stellaria alpestris* Fr. har i Udseende en Del Lighed med *S. borealis* Hartm., i Karakterer staar den derimod nærmere ved *S. longifolia* Fr., med hvilken den ogsaa forenes som Underart af Hartman og fl. Forff. Den synes dog at være vel adskilt fra begge disse Arter og kjendes navnlig fra den først nævnte ved smalere, linie-lancetformede Blade, som

ere aldeles glatte eller kun ved Grunden svagt randhaarede, ved mindre Blomster, stillede i Kvast (ikke spredte) og ved en forskjellig Skulptur af Frøskallen, som hos denne er grubet-punkteret, hos *S. borealis* nætformigt-marmoreret (sml. Fl. Dan. tab. 2355). Fra *S. longifolia* Fr. (Fl. Dan. Suppl. 1, tab. 16) adskilles den ved spædere Væxt, en jævn (ikke ru) Stængel, kortere Blade og meget mindre Blomster.

Denne Art angives af Fries som karakteristisk for det arktiske Bælte og navnlig som ikke sjelden i Lappland; den er imidlertid senere funden ogsaa længere mod S. i de norske Fjelde, og de her afbildede Exemplarer ere samlede ved Kongsvold i Dovre af afd. Prof. Blytt.

Tab. 138. *Rubus idæus* β , *anomalus* Arrh. (R. Leesii Bab.) er neppe nogen selvstændig Art, som af Babington antages, men synes snarere at være en udmærket Afart af *R. idæus*, fra hvis typiske Form den især afviger ved Bladene, som paa de golde Skud (stundom ogsaa paa den nedre Del af Blomstergrenene) ere trekoblede (med meget kortstilkede eller næsten siddende, budte eller afrundede Smaablade), paa de blomsterbærende Grene (især for oven) hele, nyreformede, bugtetandede eller trelappede; og ved Blomsternes Sammenstilling til en for oven bladløs Top. Paa de af mig undersøgte Exemplarer har jeg desuden i Regelen fundet Bægeret 8-delt med afvejlende større og mindre Flige, sjeldnere 7-delt.

Denne Form er hidtil kun bekjendt fra Sverige, Norge, England og Nordtyskland; den er paa samtlige Voxesteder kun funden sparsomt og øjensynligt stammende fra et enkelt Individ. Den er af Dr. Focke gjort til Gjenstand for særlig Omtale*); han antager den vel ikke for en Art i sædvanlig Betydning, men enten for en i enkelte Exemplarer overlevende Form fra en tidligere Generation af *Rubus idæus*, der har besiddet Karakterer, som udmærke Formen β , men som efterhaanden ere for-

*) «Über *Rubus Leesii* Bab.», Jenaischer Zeitschrift B. V, H. 1.

svundne og afløste af andre Kjendetegn; eller som Forløber for en ny Art, der staar i Begreb med at udskille sig fra Hovedarten. Hvad den første af disse Hypotheser angaar, da vides intet at være bekjendt, der kunde tjene til Støtte for samme, idet der ikke foreligger Vidnesbyrd om, at andre Artskjendetegn (end sige netop de, der karakterisere denne Form) have været iagttagne hos *R. idæus*, saa længe denne har været kjendt og beskrevet, end dem, vi trods forskellige mindre væsenlige Afvigelser endnu ansé som betegnende for Arten*). Med Hensyn til den anden Hypothese, som Dr. Focke synes tilbøjelig til at foretrække, maa det være Fremtiden forbeholdt at indsamle Er-

*) Prof. F. Areschoug («om *Rubus idæus*, dess affiniteter» o. s. v., Bot. Not. 1872) antager, at Hindbærbusken ikke er en oprindelig europæisk Art, men at dens Hjem maa søges enten i Nord-Amerika, idet den er den eneste Art i Europa af en Gruppe, hvoraf Flertallet tilhører den nordamerikanske Flora (f. Ex. *R. borealis*, *R. strigosus* og fl.); eller maaské endog, ligesom flere med samme beslægtede nordamerikanske Arter med sammensatte Blade, oprindelig i Japan, hvor, foruden *R. idæus* og *strigosus*, flere nærstaaende Arter findes; han er endvidere tilbøjelig til at ansé Arterne med sammensatte Blade for afledede Former af helbladede Stamarter og (nærmest i Overensstemmelse med Fockes første Alternativ) at antage *R. idæus anomalus* for en tilbagevendende Form til en oprindelig helbladet Typus eller mulig for selve Stamplanten til *R. idæus*. Jeg kan ikke tiltræde denne Synsmaade, som forekommer mig at hvile paa mere sindrige end sandsynlige Forudsætninger, imod hvilke der kan stilles forskellige Grunde, der tale i modsat Retning. At *R. Idæus* enten aldeles ikke eller kun meget sjældent forekommer i Nord-Amerika, men at den derimod har en saa uhyre Udbredelse i Nord-Europa, vistnok langt større end i nogen anden Del af Verden; at den synes at have været kjendt i Europa fra Oldtiden af (*Dioscoridis βάρος ἰδαία* føres almindelig herhen, *Palladius de re rustica* omtaler Hindbær som dyrket Plante) tale ikke for den formodede Invasion enten fra Nord-Amerika over Beringsstrædet eller fra Japan gennem Øst-Asien til Europa. At en enkelt Art, tilhørende en i den ene Verdensdel fremherskende Typus, ikke skulde kunne antages for oprindelig i den anden, er man neppe berettiget til at ansé for givet, i modsat Fald vilde f. Ex. hverken *Ribes Grossularia* eller *Solidago Virga aurea* m. fl. være europæiske Arter. Udledelsen af Arterne med sammensatte Blade fra en helbladet Typus forekommer mig at lede hen til en for enhver Sondring af Arter farlig Consequens.

farings om, hvor vidt muligvis denne Form vil udbrede sig videre og bevare eller yderligere udpræge dens ejendommelige Særkjender saaledes at den kan vinde Krav paa at anerkjendes for en særegen Art. Hertil ville Dyrkningsforsøg for det første være nødvendige for at erfare, om Planten bevarer sin Ejendommelighed eller gaar tilbage til den typiske Form. Men foreløbig turde det dog være forsigtigst, da denne Form kun er iagttaget paa saa faa Voxesteder og i enkelte Exemplarer, da den fremdeles i de væsentlige Karakterer stemmer overens med *R. idæus**), at antage den for en Afart af denne, hvortil ikke savnes talrige Analogier fra saavel vildvoxende som dyrkede Varieteter med hele Blade (f. Ex. *Valeriana officinalis* var. *integrifolia*, *Fragaria vesca* var. *monophylla*, de helbladede Afarter af *Juglans regia*, *Robinia Pseudacacia* og fl.), hvilke Alle synes enige om at betragte som Afarter og ikke som selvstændige Arter eller som Stamplanter til de paagjældende Former med typisk sammensatte Blade.

Tab. 146. *Pulsatilla vulgaris* var. *glabra* Nordst. Denne mærkelige Afart er funden ved Sandhem i Vestergöthland af Cand. O. Nordstedt, som har beskrevet den i Bot. not. 1866, p. 76. Den udmærker sig ved rent hvide Bægerblade samt ved hele Plantens Mangel paa Haarbeklædning, hvorved Bladenes grønne Farve kommer tilsyne i Mødsætning til den for Hovedarten ejendommelige, fra den tætte Beklædning hidrørende graaagtige Farvetone; selv Frugterne, som tilligemed Griffelen hos den sædvanlige Form ere tæt beklædte med lange hvide Haar, ere hos denne Afart aldeles glatte med Undtagelse af den øvre Del af Frugtknuden, som er svagt haaret. Finderen bemærker, at denne iøjnefaldende Varietet ikke alene har holdt sig uforandret ved Dyrkning i en Have i 10 Aar, men at den endog ved at opdrages af Frø i Lunds botaniske Have har ved-

*) Arrhenius bemærker (Monogr. Rub. p. 14) om denne Form: «color, forma et structura fructuum omnino *R. idæi*. Ideo, etiamsi multis rationibus ab illo diversus, de affinitate nullum restat dubium».

ligeholdt constant det samme Udseende og Karakterer som den i vild Tilstand fundne Plante.

Tab. 153—162. De paa disse Tavler fremstillede *Hieracium*-Arter, alle tegnede efter Original-Exemplarer fra E. Fries og Lindeberg, ere dels nye, dels ikke tidligere afbildede Arter af denne i Sveriges og Norges Fjeldegne saa talrigt repræsenterede Slægt. De i Texten tilføjede Beskrivelser af de enkelte Arter støtte sig paa det betydelige Materiale, der skyldes de tvende nævnte Forfattere, som have gjort et specielt monografisk Studium af *Hieracium*-Slægten (navnlig E. Fries *Symbolæ ad historiam Hieraciorum*, Upsaliæ 1848, og *Epicrisis generis Hieraciorum*, Ups. 1862, samt *Hieracia europæa exsiccata curantibus E. Fries et F. Lagger*, fremdeles C. J. Lindeberg, *Hieracia Scandinaviæ exsiccata fasc. 1—2*), hvorfor det her vil være tilstrækkeligt at henvise til disse Kilder for yderligere Oplysning om Arterne. Kun en Bemærkning skal jeg tilføje, fremkaldt ved den paa Tab. 161 afbildede *H. crocatum*, nemlig at den Art, der i Fl. dan. Tab. 2425 er afbildet fra Grønland under Navn af *H. prenanthoides*, og som jeg i Overensstemmelse med Fries's tidligere Opfattelse (*Symb. Hierac. p. 184*) i Plantefortegnelsen til Rinks Grønlands Beskrivelse havde henført til *H. crocatum*, efter senere Meddelelse i Brev fra Prof. Fries bør henføres til *H. auratum* Fr. Om denne bemærker Fries, at det er den almindeligste Art i hele det arktiske Nordamerika, hvormed dens Forekomst i Grønland staar i naturlig Forbindelse; den har megen habituel Lighed med *H. crocatum*, men udmærker sig ved mindre omfattende, paa Underfladen nætformigt aarede, blaa-grønne, skarpt savtakkede Blade, længere og mere udstaaende Grene, de ydre Kurvdækblade slappe (ikke tiltrykte), lysgul Griffel o. s. v.

Tab. 163. *Orchis militaris* L. Den her afbildede Art er himmelvidt forskjellig fra den paa et Par Steder i Danmark forekommende *O. purpurea* Huds. (*O. fusca* Jacq.); da imidlertid begge disse Arter ere benævnte *O. militaris* og utvivlsomt begge

ere indbefattede under den linnéiske Art af dette Navn, er det af Vigtighed at undersøge, hvilken af Arterne der, sét i Belysning af den linnéiske Nomenclatur, Synonymer og Voxesteder, maa ansees for mest berettiget til at bære dette Navn.

Blandt de under Fællesnavnet *O. militaris* L. indbefattede Arter svarer Hovedarten (α), saaledes som den er beskrevet i Fl. Suec., Act. Ups. og iter Oeland., nøje til den her afbildede Art, der ogsaa, saa vidt hidtil bekjendt, er den eneste af de under Navnet indbefattede Arter, der er funden i Sverige. Foruden Øland (hvorfra de her tegnede Exemplarer hidrøre) og Gotland, er den funden paa flere Steder i Skåne, men den mangler i Danmark og Norge*). Af de øvrige under *O. militaris* henhørende Arter, der af Linné betegnedes som Varieteter, svarer ε , ganske sikkert til *O. Simia* Lam. fra det sydlige Europa; γ , er noget tvivlsom (maaske hører den til *O. purpurea* γ *stenoloba* Rub.), β og δ , sigte derimod øiensynligt til *O. purpurea* Huds. (*O. fúscá* Jacq.), der ligesom de øvrige Arter findes hist og her i det sydlige Europa, i Danmark meget sjældent (kun paa Møens Klint og i Trelde Skov ved Fredericia) men ikke i det øvrige Skandinavien. Forskjellen mellem den sidstnævnte Art og Linnés *O. militaris* α er saa udførlig fremstillet og oplyst ved Afbildninger i Reichenbachs fl. germ. vol. XIII, at jeg ikke behøver her at paavise de Kjendetegn, hvorpaa den grunder sig; for dem, der ikke have Adgang til Reichenbachs Værk, men derimod til Flora danica, vil en nøjagtig Sammenligning af denne Tavle med Tab. 1277 være tilstrækkelig til at overbevise om det Begrundede i Adskillelsen, der ogsaa længe har været almindelig anerkjendt, men naar desuagtet Navnet *militaris* jævnlig har været overført paa *O. purpurea*, og naar man til

*) Hornemanns Angivelse af *O. militaris* fra Norge (oec. Pl. I D, p. 885) er draget i Tvivl i anden Del af samme Værk. Blytt angiver fra Norge hverken *O. militaris* eller *O. purpurea*, men en urigtig Anvendelse af Navnet *O. milit.* paa *O. mascula* hos *Gunnerus* er formodentlig Aarsag til hin ældre Angivelse af Horn.

Forskjel fra denne har tillagt Linnés oprindelige *O. militaris* andre Navne (*O. Rivini* Gou., *O. galeata* Lam.), da er dette stridende mod de sædvanlige Regler for Collectivnavnes Anvendelse*).

Naar for en collectiv Arts Vedkommende Udsondringen af de under denne indbefattede Varieteter som særskilte Arter har vundet saa almindelig Anerkjendelse som i dette Tilfælde, kan der neppe være Tvivl om at det oprindelige Artsnavn, saafremt det beholdes, ikke tør anvendes paa nogen af Afarterne, men paa selve Hovedarten. Henførelsen af Navnet *O. militaris* til *O. purpurea* Huds. bør derfor ubetinget afvises**). Men Spørgsmaalet om, hvor vidt det er berettiget eller hensigtsmæssigt at benytte Fællesnavnet til Betegnelse af Hovedarten, er fornemlig afhængigt af den større eller mindre Grad af Tilforladelighed, hvormed denne er betegnet. Det her omhandlede Navn frembyder nu færre Vanskeligheder end flere andre, idet Linnés Skrifter og Hovedartens (men ikke Afarternes) Forekomst i Sverige tilstrækkeligt vidne om, at han ved sin α bestemt har tænkt paa denne, ligesom Afarterne fuldstændig tydeligt ere betegnede. Der synes altsaa ikke at være Grund til at lægge det linnéiske Navn *O. militaris* til Side og med Reichenbach at vælge det næstældste Navn *O. Rivini* Gou. for den her afbildede Art, og jeg har der-

*) At Hartman (Skand. Fl. 9 Uppl. p. 188) citerer for *O. militaris* saa vel Reichenbachs *O. Rivini* som Fig. 1277 i *Flora danica* kan ikke udlægges som Ubekjendtskab med eller Mangel paa Anerkjendelse af Forskjellen mellem de to Arter, men maa antages at hidrøre fra at han ikke har havt vedkommende Tavle af *Flora danica* til Sammenligning med den svenske Plante eller Reichenbachs Afbildning af samme. Om Hornemann har været opmærksom paa Forskjellen, er vanskeligt at afgjøre: Citatet af Fig. i Sv. Bot. (der fremstiller *O. milit.* α) synes at tyde paa, at Forskjellen mellem den svenske *O. militaris* og den danske *O. purpurea* ikke har været ham ret tydelig.

***) I De Candolles *Fl. franc.* (III p. 248) bruges Navnet *O. militaris* for *O. purpurea*, medens *O. militaris* α opføres under Navnet *O. galeata* Lam., men Forf. har undladt at citere Linnés Navn for denne sidste, uagtet han udtrykkelig omtaler dens nøje Slægtskab med *O. Simia* og *O. militaris* (*purpurea*) og for disse sidste citerer de linnéiske Varieteter aldeles correct.

for med Godr. et Gren. betegnet denne som *O. militaris* L. (excl. varr. β , γ , δ , ϵ .)

Tab. 165. *Platanthera obtusata* Lindl. Denne for ikke mange Aar siden første Gang i Skandinavien opdagede og kun paa et enkelt Voxested (Kaafjord i Vestfinmarken) fundne Art er tegnet efter Exemplarer, samlede og meddelte af Adj. Th. Fries. De finmarkske Exemplarer ere, som allerede bemærket af E. Fries (Nov. mant. 3, p. 131) ikke lidet forskjellige fra Afbildningen af den Lindleyske Plante i Hookers Fl. Amer. bor. tab. 199. Denne sidste er 10—12" høj, medens intet af de Exemplarer, jeg har sét fra Finmarken, er over 3 $\frac{1}{2}$ ", disse have desuden en kortere og mere udadbøjet Spore end de Hookerske Exemplarer, hvorefter Tegningen i hint Værk er udført, og mangle de paa denne Tegning tydelige 2 Kirtler eller Vorter ved Grunden af Læben. Disse Kirtler omtales heller ikke i de udførlige Beskrivelser af Fries (l. c.) og Blytt (Norges Flora I, p. 347) lige saa lidt som de findes afbildede i Reichenbachs Figurer (ic. fl. germ. XIII, tab. 75), som ere tegnede efter Exemplarer fra Finmarken. Om Planten fra Finmarken bemærker end videre Fischer (Fries l. c.) «differt a *P. obtusata* Lindl. labello latiore, forsan etiam margine undulato». Med disse Forskjelligheder for Øje tør jeg ikke ansé det for aldeles utvivlsomt, om den først fra Fischer hidrørende og senere af E. Fries, Blytt og Th. Fr. adopterede Bestemmelse af den finmarkske Plante bør godkjendes eller om vi ikke her snarere have for os en ny, fra den nordamerikanske *P. obtusata* Lindl. forskjellig Art. Af Mangel paa Original-Exemplarer af den Lindley-Hookerske Plante til Sammenligning har jeg imidlertid ikke turdet afvige fra den hidtil vedtagne Bestemmelse, men har i Texten til Fl. dan. optaget Planten under det ældre antagne Navn, saa meget mere som Blytt angiver Plantens Højde til 3—5" og tilføjer, at Sporen kan variere i Længde (snart lige lang med, snart kortere end Frugtknuden.

Tab. 168. *Carex macilenta* Fr. er først opstillet af

E. Fries (Bot. not. 1844, p. 23) som Led af en Række Carices, fundne i det sydlige Norge af M. N. Blytt og efter Finderen benævnte med det foreløbige Fællesnavn «Carices Blyttii», for hvilke Foreningspunktet dog kun var den fælles Finder og Findested, men ikke sigtede til en formodet Indordning under én Art; tvært imod udtaler Fries udtrykkelig, at disse 3 Former, beslægtede med *C. loliacea*, *canescens* og *tenuiflora*, sandsynligvis ved nærmere Undersøgelse ville vise sig at være enten ejendommelige Underarter af hine 3 Arter eller maaské endog selvstændige Arter. Den sidste Anskuelse har Fr. i sine senere Skrifter vedkjendt sig, idet han har henført den med *C. loliacea* nærmest beslægtede til *C. tenella* Schk. og beskrevet de 2 andre som nye Arter under Navn af resp. *C. vitilis* og *C. macilenta* Fr. Den sidst nævnte, her afbildede Art, som oprindeligt af Fries nærmest var sammenstillet med *C. tenuiflora*, er han nu derimod tilbøjelig til, tillige med *C. vitilis* at gruppere om *C. canescens*. Med denne (og *C. vitilis*) har den Bladform og Skedehinde samt Smaaaxenes Form tilfælles, men den adskilles ved Udløbere fra Rodstokken, ved færre og (især de øvre) tættere samlede Smaaax, blegere Dækskjæl, og fornemlig ved Perigyniet, der er uden Næb og ikke, som hos hine, forlænget i et tydeligt Næb. De her angivne Kjendetegn synes tilstrækkelige til at sikre den Plads som en selvstændig Art, dannende et Forbindelsesled mellem *C. tenuiflora* og *C. loliacea* paa den ene, *C. canescens* og *C. vitilis* paa den anden Side, dog nærmest beslægtet med de sidst nævnte. Af Hartman, som tidligere henførte den som Underart til *C. tenuiflora*, er dens nærmere Slægtskab med *C. canescens* nu ogsaa anerkjendt, idet han betegner den som *C. canescens* var. *subloliacea*. Denne ikke udenfor Lappland*) og Norge iagttagne Art findes afbildet og beskrevet i Anderssons Cyperac. Scand. tab. IV, fig. 35, hvilken Figur dog kun for Analysernes Vedkommende er tilfredsstillende, men

*) Fries angiver som Synonym *C. lapponica* Lang.

derimod ikke giver noget tydeligt Totalbillede af Planten, hvorfor jeg har ansét det for hensigtsmæssigt at give en fuldstændig Afbildning af samme.

Tab. 169—172. De her afbildede *Sparganium*-Arters lagtagelse og skarpere Begrænsning saa vel indbyrdes som i Forhold til tidligere bekendte Arter skyldes de senere Aartier, om end den ene af Arterne, *S. natans* (Tab. 170) efter hvad Prof. E. Fries har oplyst, er en linnéisk Art, idet Linné ved sin i Fl. Lapp. beskrevne *S. natans* øjensynligt sigter til den her fremstillede Art, medens Navnet af senere Botanikere blev overført paa den over hele Europa udbredte *S. minimum* (Bauh. Fr.*), der i langt ringere Grad svarer til Navnet end den højnordiske, i Floder voxende («Flotagräs») og indtil 2 Favne lange Plante. At den ægte *S. natans* i saa lang Tid blev oversét og Navnet overført paa en derfra yderst forskjellig Art, skyldes dog tildels den Omstændighed, at Linné selv har henført denne sidste som var. β , til sin *S. natans*, dog med Tilføjelse af den Bemærkning: « β , in paludibus vulgaris erecta persistit, puto nihilominus eandem esse plantam, loco diversam. Qui velit eas distinguere, per me faciat.» Dette Citat synes at tyde hen paa, at Linnés Betragtning af disse 2 Planter som Localformer af én Art kun var foreløbig, og at han selv har næret nogen Tvivl om Rigtigheden af at forene dem; og denne Forening bliver dobbelt uholdbar efter at den nyere Tids Undersøgelser have stillet alle Arternes Ejendommelighed i et klarere Lys; det har derved vist sig, at de nævnte Arter ikke alene ere hinanden meget ulige i Voxested og Voxemaade, men at de ogsaa i Udseende og Karakter staa fjernere fra hinanden indbyrdes end fra andre Arter af Slægten. At den linnéiske Begrænsning af Arterne i *Sparganium*-Slægten overhovedet har været noget vid, derom vidner hans

*) Navnet *Sp. minimum*, som skriver sig fra C. Bauhin og af Fries er restitueret for denne Art, er i og for sig ikke særdeles heldigt, idet Planten hverken i absolut Forstand er meget lille eller relativt til samtlige Arter den mindste af disse.

Forening af de yderst forskellige Sp. ramosum og Sp. simplex under én Art, *S. erectum*.

Samtlige de her afbildede Sparganium-Arter tilligemed *Sp. hyperboreum* (Fl. dan. tab. 2792), som ogsaa er funden i Grønland, tilhøre den arktisk-alpine Floras Søer og Floder, dog ere *S. fluitans*, *natans* og affine ogsaa iagttagne længere mod S. i det mellemste Sverige, den sidst-nævnte muligen ogsaa i Sydtykland*); derimod er ingen af dem funden i Danmark.

Uagtet flere af disse Arters Berettigelse har været anfægtet, synes det dog nu, efter omhyggelige Iagttagelser i levende Tilstand ved Botanikere som E. Fries, Læstadius, Ångström, Larsson o. fl. godtgjort, at alle Arterne ere vel adskilte indbyrdes og ikke kunne forenes med de sydligere Arter *Sp. minimum* og *Sp. simplex*. Kjendetegnene for hver især, som ere angivne i Texten til Flora Danica, støtte sig væsenligt paa Undersøgelse af autentiske Exemplarer, meddelte af Fries og Ångström, samt paa de nævnte Forfatteres udførlige Beskrivelse af Arterne (Summ. Veg. Scand. vol. 2, Bot. notiser), hvorfor jeg her kan nøjes med at henvise til disse Skrifter.

Tab. 173. *Najas flexilis* (Willd.) Rostk. & Schmidt er i Skandinavien kun funden paa et eneste Voxested, Heder-viken i Upland, hvor den først blev opdaget 1849, og den er i det øvrige Europa kun funden paa ét Sted i Skotland og i et Par Søer i Nordtykland, hvorimod den forekommer hist og her i Nordamerika. Denne mærkværdig spredte Forekomst maa opfordre til Eftersøgning paa mellemliggende Punkter, og særlig for den danske Floras Vedkommende fortjener Opmærksomheden at henledes saavel paa denne som paa de andre europæiske Arter af Slægten, af hvilke *N. major* Roth kun hidtil er funden paa et enkelt Voxested i Danmark, og *N. fragilis* (Caulinia Willd., *N. minor* All.) er bekendt fra Tyskland, Holland,

*) Det synes mig nemlig ikke aldeles utvivlsomt om Fig. hos Rchb. ic. fl. germ. IX, 417 af den Schnitzleinske *S. affine* tør forenes med den højnordiske *S. boreale* Læst..

Belgien og Frankrig. Samtlige disse Arter findes i Færskvandsøer, Aaer og Floder, men da vore færske Vande hidtil have været forholdsvis lidet undersøgte, turde flere Arter her have undgaaet Opmærksomheden, hvorfor en omhyggelig Undersøgelse af vore Aaer og Søer lover yderligere Udbytte, hvorom Opdagelsen i de senere Aar af Arter som *Potamogeton trichoides*, *rutilus* og *decipiens*, *Najas major*, *Elatine hexandra*, de to *Isoëtes* Arter, *Nitella translucens* o. fl. varsle.

Tab. 174. *Salix versifolia* Wahlenb. antages af Wimmer (Sal. Europ. p. 46, under Navn af *S. Lapponum-myrtilloides*) og Andersson (DC. Prodr. XVI, 2, p. 232) at være en Bastardform af *S. myrtilloides* og *Lapponum*, i hvis Selskab den er funden i Lappland, det nordlige Sverige og Norge.

Tab. 175. *Salix Læstadiana* Hartm. (*S. canescens* Fr., non Willd.), som har en habituel Lighed med *S. lanceolata* Fr. og *S. oleæfolia* Vill., men i Karakterer staar nærmere ved *S. Lapponum* paa den ene og Gruppen *Caprea* paa den anden Side, er ligeledes af Wimmer (anf. St.) og Andersson betegnet som Bastardform mellem *S. lapponum* og forskellige Arter af *Caprea*-Gruppen. Navnlig adskiller And. som α , *canescens* en af *S. Lappon.* og *S. Caprea* formodet Afkom (*S. Caprea-Lapponum* Wimm.), som β , *subcinerea* en Form, der antages opstaaet ved Krydsning mellem *S. Lapponum* og *S. cinerea*, og endelig γ , *subaurita*, hvis Herkomst udledes af *S. Lapp.* og *S. aurita* (*S. Lapponum-aurita* Wimm.). De tvende sidst nævnte Former ere mig ubekjendte; de her afbildede Exemplarer fra forskellige Egne af Umeå og Torneå-Lappmark, meddelte af Fries og Andersson, høre, efter Beskrivelsen p. anf. St. nærmest til Formen α (til Dels, f. Ex. Fig. 4, til Underarten *sublapponum* And.), men for øvrigt forekomme de mig alle at have mere Lighed med *S. cinerea* end med *S. caprea*. Det maa imidlertid erindres, at dersom Bestemmelsen af disse meget polymorfe Arter af Fjeldpile og navnlig Bedømmelsen af deres formodede Nedstamning fra bestemte Stamplanter er vanskelig selv for den,

som studerer Planterne i Naturen og har Lejlighed til at iagttage dem levende paa deres forskjellige Udviklingstrin og i forskellige Formrækker, saa er det dobbelt vanskeligt, ofte umuligt for den, der kun kjender en Plante af tørrede Exemplarer, at fælde en bestemt Dom om denne. Jeg har derfor indskrænket mig til at afbilde de resp. Planter efter autentiske Exemplarer i yngre og ældre Stadier af deres Udvikling.

Tab. 176. *Salix Amandæ* And. (*S. glauca* var. *pullata* Fr.), ligesom de foregaaende Arter hjemmehørende i Lappland, Finmarken og Norges Fjeldregion, antages ligeledes af And. for en Bastardform, nemlig af *S. glauca* og *S. nigricans*. Ligesom hos den sidstnævnte blive Bladene sorte ved Tørring.

Om for øvrigt Bastardtheorien, som indenfor Pileslægten har fundet Anvendelse i højere Grad end i nogen anden Slægt, idet en stor Del af vore ældre bekjendte Pilearter ere blevne reducerede til Bastardformer, tør anerkjendes i den hele Udstrækning, hvori Wimmer og senere Andersson o. Fl. hævde den, maa vel indtil videre ansees for et aabent Spørgsmaal, for saa vidt ikke directe Krydsningsforsøg have konstateret bestemte Formers Fremkomst, svarende til de i den frie Natur forekommende formodede Bastarder.
